

Nyman Mariella

Vertaissuhteiden merkitys lapsille ja vertaissuhteiden tukeminen varhaiskasvatuksessa

Kasvatustieteen kandidaatintyö
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Opetus- ja kasvatusalan tutkinto-ohjelma, varhaiskasvatus
2022

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Vertaissuhteiden merkitys lapsille ja vertaissuhteiden tukeminen varhaiskasvatuksessa (Mariella Nyman)

Kandidaatin tutkielma, 29 sivua

Toukokuu 2022

Varhaiskasvatusryhmässä on enemmän lapsia kuin aikuisia. Lapsille päiväkodin lapsiryhmä on tyypillisesti ensimmäinen kodin ulkopuolinen yhteisö, johon lapsi kiinnittyy. Päiväkodissa lapset muodostavat ryhmän, jossa he solmivat suhteita vertaisiin ja yhdessä heidän kanssaan harjoittelevat uusia taitoja sekä solmivat strategioita vertaissuhteiden ylläpitämiseksi. Vertaisilla tarkoitetaan lapsia, jotka ovat samalla kehitystasolla ja tyypillisesti saman ikäisiä. Tässä narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa selvitän, millainen vaikutus vertaissuhteilla on lapsille ja miten varhaiskasvatuksen henkilöstö voi tukea vertaissuhteita.

Vertaisryhmä on vertaisista koostuva ryhmä, joka viettää suurimman osan päivästä yhdessä samassa vertaiskulttuurissa eläen. Vertaiskulttuurilla tarkoitetaan esineitä, arvoja ja rutiineja, jotka luodaan ja jaetaan vertaisryhmän sisällä. Suomalaisessa yhteiskunnassa varhaiskasvatusta pidetään tärkeässä roolissa erityisesti sosiaalisen kehittymisen kannalta. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan taitoja, joilla on myönteinen vaikutus myös koulussa opittaviin taitoihin.

Verrattuna lapsen ja aikuisen väliseen suhteeseen, vertaissuhteessa lapset ovat vallaltaan tasa-arvoisia ja heillä on mahdollista neuvotella asioista itsenäisesti. Varhaiskasvatuksen ympäristössä vertaiset neuvottelevat tyypillisesti arkisista asioista, kuten leluista tai leikkiin pääsemisestä. Vertaissuhteilla on vaikutus lasten kehitykseen, koska vertaissuhteessa lapset saavat tietoa itsestään ja muista ihmisistä, joka vaikuttaa lapsen oman sosiaalisen identiteetin syntymiseen.

Tutkimukseni mukaan vertaissuhteilla on myönteinen vaikutus lapsen kehitykseen ja kykyyn sopeutua muutoksiin. Vertaisryhmässä lapset oppivat taitoja, joita he kuljettavat mukanaan parhaimmillaan koko elämänsä ajan. Puutteet vertaissuhdetaidoissa voi vaikuttaa myös tulevaisuudessa lapsen kykyyn solmia sosiaalisia suhteita. Tästä syystä haasteisiin vertaissuhdetaidoissa tulee puuttua, jotta haasteet eivät kasaannu tulevaisuudessa. On myös lapsia, jotka jäävät vertaisryhmien ulkopuolelle. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee tunnistaa nämä lapset ja tukea erityisesti heidän kiinnittymistään vertaisryhmään.

Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on rooli vertaissuhteiden tukemisessa. Tukea tarvitaan niin vertaissuhteita luodessa kuin ylläpitäessä. Varhaiskasvatusryhmässä lapset kiinnittyvät sekä oman varhaiskasvatusryhmänsä vertaisryhmään että pienempään vertaisryhmään, jonka he itse luovat ystäviensä kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee kiinnittää huomiota siihen, että jokaiselle lapselle löytyy oma paikkansa vertaisryhmässä.

Avainsanat: vertaissuhde, vertaisryhmä, vertaissuhdetaidot, varhaiskasvatus

Sisältö

1 Johdanto	4
2 Tutkimuksen toteutus.....	7
2.1 Kirjallisuuskatsaus.....	7
2.2 Aineiston keruu ja tutkimuksen luotettavuus	8
2.3 Tutkimuksen eettisyys	10
2.4 Tutkimuskysymys.....	11
3 Teoreettinen viitekehys	13
3.1 Vertaisryhmä	13
3.2 Vertaissuhde	14
4 Vertaissuhteiden merkitys ja tukeminen.....	16
4.1 Vertaissuhteiden merkitys lapsille.....	16
4.2 Vertaissuhteiden tukeminen varhaiskasvatuksessa	17
4.3 Vertaissuhteiden ulkopuolelle jäävien lasten huomioiminen varhaiskasvatuksessa	19
5 Johtopäätökset	21
6 Pohdinta.....	23
6.1 Eettisyys ja luotettavuus kandidaatin tutkielmassa	23
6.2 Kandidaatin tutkielman hyödyntäminen jatkotutkimuksissa.....	24
Lähteet	26

1 Johdanto

Varhaiskasvatusryhmässä lapset ovat päivittäin tekemisissä muiden lasten eli vertaisten kanssa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2022) selvityksen mukaan vuonna 2020 noin 77 % suomalaisista lapsista osallistui varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 3 §) yhdeksi varhaiskasvatuksen tehtäväksi määritetään lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, lasten taitojen vahvistaminen vertaisryhmässä toimiessa sekä ohjaaminen eettisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Tässä kandidaatin tutkimuksessa tutkin lasten välisiä vertaissuhteita sekä vertaissuhteiden vaikutusta lapseen. Koska lasten vertaissuhteet luodaan pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen ympäristössä (Lehtinen, 2009), selvitän tässä kandidaatin tutkielmassa, millainen vaikutus vertaissuhteilla on lapseen ja miten vertaissuhteita voidaan tukea varhaiskasvatuksen henkilökunnan toimesta. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 35 §) määrätään, että varhaiskasvatusryhmässä tulee olla riittävä määrä työntekijöitä, jolla on laissa säädetty varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin tai lastenhoitajan ammatillinen kelpoisuus. Käytän tässä tutkielmassa edellä määritellyistä ammattiryhmistä yhteistä nimitystä varhaiskasvatuksen henkilökunta.

Karilan (2016) mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa varhaiskasvatukseen osallistumista ja varhaiskasvatuksesta saatavaa tukea pidetään merkityksellisenä tekijänä varhaisvuosien kehityksessä. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisella nähdään olevan myönteisiä vaikutuksia myös tulevan koulupolun kannalta (Karila, 2016, s. 13). Laine (2002) toteaa, että kouluikäisten ja nuorten sosiaalisia suhteita koskevissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että vertaisryhmiin liittyvät haasteet alkavat usein jo varhaiskasvatusiässä.

Ikosen (2006) mukaan varhaiskasvatusryhmä on yksi merkittävimmistä kodin ulkopuolisista yhteisöistä, johon lapsi kiinnittyy. Päiväkodissa lapset muodostavat vertaisryhmiä, jossa he toimivat vuorovaikutuksessa toisensa kanssa ja saavat kokemuksia yhteisössä toimimisesta (Ikonen, 2006). Laaksosen (2014, s. 31) lasten vertaisuhdetaitoja käsittelevässä väitöstutkimuksessa kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen ympäristössä vertaisuhdetaidoissa on hajontaa jopa lapsiryhmäkohtaisesti.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022, s. 6) todetaan, että varhaiskasvatus on jokaiselle lapselle kuuluva palvelu, jonka tavoitteena on edistää lasten välistä tasa-

arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. Varhaiskasvatustoiminnan lähtökoh-
tana on inklusiivinen toimintaympäristö, jossa jokaisella lapsella on mahdollisuus toimia, ke-
hittyä ja oppia omana itsenään niin yksilönä kuin yhteisön jäsenenä (Opetushallitus, 2022, s.
17). Syrjämäen (2020) mukaan inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa vertaistaitoja vahvistava
pedagogiikka on olennaista niin inklusion toteutumisen kuin ryhmän jokaisen lapsen yhteen-
kuuluvuuden tunteen vahvistamisen kannalta (Syrjämäki, 2020).

Artikkelissaan Syrjämäki (2020) totesi, että lapset kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa
ympäristön ja muiden ihmisten kanssa. Hän toteaa, että vuorovaikutus ei ole aina ongelmatonta.
Syrjämäki viittaa tutkimustuloksiin, jossa mahdolliset haasteet yhdistetään tunnistettuihin tuen
tarpeisiin. Vertaistaitoja vahvistavaa pedagogiikkaa pidetään erityisen merkityksellisenä sil-
loin, kun lapsi tarvitsee tukea joko leikissä tai vuorovaikutteisen toiminnan harjoittelussa (Syr-
jämäki, 2020).

Lasten leikki ja sen merkitys vertaissuhteiden luomisessa on herättänyt kiinnostukseni yli-
opisto-opintojen aikana. Harjoittelujaksoilla olen havainnoinut, miten leikki antaa lapsille mah-
dollisuuden harjoitella yhdessä esimerkiksi sosiaalisia taitoja ja oman vuoron odottamista yh-
teisiä leluja jakaessa. Leikin merkitys tunnustetaan myös Varhaiskasvatussuunnitelman perus-
teissa (Opetushallitus, 2022), jossa nostetaan esiin leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja op-
pimisen edistäjänä. Lapsille leikki on luonnollinen tapa olla sekä hahmottaa ympäröivää maa-
ilmaa. Ryhmässä leikiessä lapset oppivat muun muassa säätämään tunteitaan ja ottamaan
toisia ihmisiä huomioon (Opetushallitus, 2022, s. 18–25). Leikki mahdollistaa lapsille turvalli-
sen ympäristön, jossa he voivat harjoitella uusia taitoja yhdessä muiden lasten kanssa.

Aiheesta tehtyyn tutkimukseen perehtyessäni huomasin, että leikkiä on käsitelty opinnäyte-
töissä useista näkökulmista. Esimerkiksi Kanervo (2018) on käsitellyt kandidaatin tutkielmas-
saan lasten vertaiskulttuurin ja varhaiskasvatustyöympäristön vaikutuksia lasten leikkiin ja Pulska
(2018) on tutkinut kandidaatin tutkielmassaan leikkiä osana lasten yhteisöllistä oppimista. Tästä
syystä en kokenut mielekkäänä lähteä tutkimaan leikkiä, vaan halusin aiheen, jota on tutkittu
opinnäytetöissä vähemmän. Kuitenkin lasten maailma ja lasten väliset suhteet kiinnostavat mi-
nua, joten päädyin valitsemaan kandidaatin tutkielman aiheeksi lasten vertaissuhteet. Vaikka
vertaissuhteet ovat lapsen kannalta tärkeitä niin olen kokenut, että niitä on käsitelty opintojen
aikana suhteellisen vähän. Tämän vuoksi kandidaatin tutkielmassani haluan luoda aiheesta sel-
keän yleiskuvan. Aiheesta on tehty jonkin verran opinnäytetöitä eri näkökulmista. Esimerkiksi

Laurila (2020) on tutkinut kandidaatin tutkielmassaan haasteita lasten vertaissuhteiden muodostamisessa jaetussa leikissä.

Suoraan vertaissuhteiden vaikutukseen lapsen kannalta ja vertaissuhteiden tukemiseen varhaiskasvatuksen ympäristössä liittyvää kandidaatin tutkielmaa en löytänyt aiheeseen perehtyessäni, jonka myötä koin aiheen minulle sopivaksi ja uutta tietoa tuottavaksi. Aihe kiinnostaa myös minua sen vuoksi, että uskon aiheen tarkastelun vahvistavan omaa ammatillista kehittymistäni. Laajempi perehtyminen vertaissuhteisiin auttaa minua havainnoimaan lasten välisiä suhteita myös tulevassa työssäni varhaiskasvatuksen opettajan. Lisäksi tutkielman myötä saan näkökulmia siihen, miten voin opettajana tukea lasten välisiä vertaissuhteita.

Lapset viettävät vertaisryhmissä merkittävästi aikaa, joten niiden oikeanlainen tukeminen on mielestäni olennainen osa varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta. Kuten Syrjämäen (2020) artikkelissa todettiin, on vertaissuhdetaitojen vahvistaminen myös inklusiivisen varhaiskasvatuksen avaintekijöitä. Monimuotoisissa lapsiryhmissä lapset harjoittelevat vertaissuhdetaitoja muiden lasten kanssa samalla toinen toisiaan opettaen (Syrjämäki, 2020). Laineen (2002) ja Laaksosen (2014) tekemät havainnot vertaissuhteiden haasteista varhaiskasvatusiässä sekä niiden vaikutuksesta myöhäisempään elämään vahvistavat vertaissuhteiden merkitystä. Varhaiskasvatusiässä vertaissuhdetaitoihin luotu pohja kulkee mukana eri elämänvaiheissa aikuisuuteen saakka.

2 Tutkimuksen toteutus

Kiviniemen (2018) mukaan kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta voidaan kutsua prosessiksi. Laadullisessa tutkimusprosessissa tutkija kerää aineistoaan itse, joten aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät prosessin edetessä. Kiviniemen mukaan tämä tekee tutkimusprosessista oppimiskokemuksen. Tutkimustehtävää tai aineistonkeruuta koskevat ratkaisut voivat muotoutua tutkimuksen edetessä. Tutkimusaineistoon syventyminen opastaa tutkijaa kiinnittämään huomiota tutkimuksen kannalta olennaisiin teoreettisiin näkemyksiin (Kiviniemi, 2018).

Olen työstänyt kandidaatin tutkielmaani lukuvuoden ajan. Lukuvuoden aikana kandidaatin tutkielmani on kehittynyt tutkimussuunnitelmasta valmiiksi kandidaatin tutkielmaksi. Aloitin tutkielman tekemisen perehtymällä lähdeaineistoon. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009) toteavat, että kvalitatiivisen tutkimuksen yksi tunnuspiirteistä on aineiston tarkastelu useammasta näkökulmasta yksityiskohtaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen toteuttaminen on joustavaa ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden vaatimalla tavalla (Hirsjärvi ym., 2009, s. 164). Aineistoon perehtymisen kautta luin aiheesta eri näkökulmista tehtyjä tutkimuksia, joiden kautta rajasin oman tutkimusaiheeni. Tutkimusaiheen rajaaminen mahdollisti keskittymisen tutkimuksen kannalta olennaisen lähdeaineiston lukemiseen.

2.1 Kirjallisuuskatsaus

Olen toteuttanut kandidaatin tutkielmani kirjallisuuskatsauksena. Metsämuuronen (2003, s. 12) toteaa, että kokemattomammille tutkijoille kirjallisuuskatsauksen etu on kokonaiskuvan luominen aiheesta. Kandidaatin tutkielma on ensimmäinen kvalitatiivinen tutkimukseni ja työn tarkoituksena on perehtyä tutkittavaan aiheeseen laajasti jo olemassa olevan kirjallisuuden kautta.

Julkaisussaan Salminen (2011) esittelee Baumerin ja Learyn esiin nostamia syitä kirjallisuuskatsauksen tekemiselle. Heidän mukaansa kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on kehittää olemassa olevaa tietoa ja rakentaa uutta tietoa. Kirjallisuuskatsauksen kautta olemassa olevaa teoriaa voidaan myös arvioida. Lisäksi kirjallisuuskatsaus rakentaa kokonaiskuvan tutkittavasta kokonaisuudesta. Kirjallisuuskatsaus mahdollistaa myös kuvauksen teorian kehittymisestä ajan kuluessa (Salminen, 2011, s. 3). Tässä kandidaatin tutkielmassa käyttämäni kirjallisuuskatsauksen tyyppi on narratiivinen kirjallisuuskatsaus, koska tutkielman tavoitteena on luoda laaja yleiskatsaus valitsemastani tutkimusaiheesta. Salmisen (2011) mukaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleisimmin käytetty kirjallisuuskatsausten perustyyppi.

Salminen (2011) toteaa, että kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleiskatsaus valitusta aiheesta. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen lähdeaineisto on laajaa, eikä työskentelyä rajaa tarkat metodiset säännöt. Salmisen mukaan tutkittavaa ilmiötä kuvataan laaja-alaisesti ja tarvittaessa tutkittavan ilmiön ominaisuuksia voidaan luokitella. Systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen tai meta-analyysiin verrattuna kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kysymykset ovat laajempia. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa kahteen alalajiin, joita ovat narratiivinen ja integroiva katsaus (Salminen, 2011, s. 6). Halusin, että kandidaatin tutkielmassa saan vapauden tehdä tutkimusta minulle sopivalla tyyllillä ilman, että sitä rajaa tarkat prosessit ja työvaiheet, joiden mukaan tulisi toimia. Aloittelevana tutkijana koen, että vapaampi tutkimustapa rohkaisee minua löytämään oman tyylini tehdä tutkimusta.

Kirjallisuuskatsauksen muotoihin tutustumisen jälkeen Salmisen (2011) kirjallisuuskatsauksen kevyimmäksi muodoksi määrittämä narratiivinen kirjallisuuskatsaus valikoitui tämän kandidaatin tutkielman tutkimusmenetelmäksi. Salmisen (2011) mukaan narratiivinen kirjallisuuskatsaus voi antaa laajan kuvan käsiteltävästä aiheesta tai kuvailla aiheen historiaa ja kehityskulkua. Hänen mukaansa narratiivisella kirjallisuuskatsauksella on pyrkimyksenä helppolukuisen lopputulos. Myös narratiivinen toteuttamistapa voidaan jakaa kolmeen alalajiin, joista laajiin on yleiskatsaus, jota käytetään usein synonyymina narratiiviselle kirjallisuuskatsaukselle. Narratiivinen yleiskatsaus on prosessi, jonka tavoite on tiivistää jo tehtyjä tutkimuksia. Analyysin muotona käytetään kuvailevaa synteesiä, jonka yhteenveto on ytimekäs ja johdonmukainen. Tutkimustekniikkana narratiivinen katsaus auttaa ajantasaistamaan tutkimustietoa, mutta se ei tarjoa aina analyttistä tulosta (Salminen, 2011, s. 6–7).

2.2 Aineiston keruu ja tutkimuksen luotettavuus

Metsämuuronen (2003) painottaa tutkittavan aiheen kirjallisuuteen perehtymisen tärkeyttä ennen tutkimusprosessin aloittamista. Aineistonkeruu ja siihen perehtyminen vaatii tutkijalta sinnikkyyttä, taitoa käyttää eri tiedonhakukanavia sekä kielitaitoa (Metsämuuronen, 2003, s. 9–10). Puusa ja Juuti (2020) toteavat, että tutkimus on tutkijan ja tutkimuskohteen välistä vuoropuhelua, jonka välineenä on kerätty aineisto.

Lähdeaineistoa kerätessä suurimmaksi haasteeksi muodostui aineiston rajaaminen ja juuri tutkielman kannalta olennaisen tiedon valitseminen tutkielmaan. Kiviniemi (2018) nostaa esiin myös aineiston rajaamisen osana laadullisen tutkimuksen prosessia. Hän mainitsee, että aineistoa tarkastellessa tutkijan mielenkiinto voi ajautua uusiin kohteisiin. Ilman aineiston rajaamista

on vaarana, että tutkimuksesta tulee hajanainen. Kiviniemen mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on merkittävä rooli aineiston keruussa. Kerättävään aineistoon vaikuttaa tutkijan intressit ja tarkastelunäkökulmat (Kiviniemi, 2018).

Salminen (2011) mainitsee kirjallisuuskatsauksen yhdeksi tärkeimmäksi lähdeaineistoksi kansainväliset lehdet. Hän toteaa, että kokonaisuudessaan kirjallisuus on laaja kattokäsite, joka sisällyttää alleen kirjojen lisäksi esimerkiksi tieteelliset tutkimukset. Hänen mukaansa tutkimusartikkelien eduksi katsotaan niiden ajankohtaisuus suhteessa toimitettuihin teoksiin, jotka pidemmän tekoprosessinsa vuoksi voivat olla aikaansa jäljessä. Myös väitöskirjat ovat vertaisarvioituja tutkimuksia ja luotettavuuden lisäksi niiden eduksi katsotaan laaja lähdeaineisto, jota tutkija voi hyödyntää myös omassa tutkimuksessaan (Salminen, 2011, s. 31).

Pääkäsitteitä tiedonhaussani on ollut vertaissuhde (peer relation), vertaisvuorovaikutus (peer interaction) sekä vertaisryhmä (peer group). Muita käsitteitä tiedonhaun tukena ovat olleet vertaissuhteet varhaiskasvatuksessa (peer relations in early childhood education) ja vertaiskulttuuri (peer culture). Tiedonhakukanavina käytin Oulun yliopiston Oula Finna -kirjastopalvelua, EBSCO-tiedonhakukanavaa, Journal of Early Childhood Education Research (JECER) -verkojulkaisua sekä Oulun kaupungin Outi Finna -kirjastopalvelua. Edellä mainituista kanavista olen saanut laajasti aineistoa kandidaatin tutkimukseeni. Tiedonhakukanavista olen etsinyt vertaisarvioituja artikkeleita. Lisäksi olen hyödyntänyt työssäni toimitetuista teoksista löytyviä artikkeleita sekä yksittäisiä oppikirjoja (esimerkiksi Kalliala, 2008), joissa lähteet on merkitty selkeästi ja olen voinut todeta lähteet ensimmäisen käden lähteeksi.

Käytin kandidaatin tutkielmassa 2000-luvulla kirjoitettuja lähteitä. Metsämuuronen (2003) muistuttaa, ettei kaikki löytyvä tieto ole aina lähdemateriaaliksi soveltuvaa. Metsämuurosen mukaan lähteitä tulee arvioida kriittisesti, mutta esimerkiksi lähteen tuoreutta ei kannata pitää ehdottomana kriteerinä. Esimerkiksi vanhempi tutkimustulos voi olla relevantti, mikäli sitä ei ole korvattu vanhaa tulosta korvanneella tutkimustuloksella (2003, s. 13–15). Salmivallin (2005, s. 23) mukaan vertaissuhteita koskeva tutkimus on lisääntynyt 2000-luvulla. Tarkastelin 2000-luvun alussa kirjoitettuja lähteitä siitä näkökulmasta, onko tieto korvattu myöhemmin uudella tutkimustuloksella tai onko kyseiseen tietoon viitattu vielä 2010-luvulla kirjoitetuissa vertaisarvioituissa tutkimusartikkeleissa. Mikäli tietoa ei ole korvattu myöhemmissä tutkimuksissa ja sitä pidettiin edelleen relevanttina, valitsin vanhemman lähteen työhöni.

2.3 Tutkimuksen eettisyys

Tuomi ja Sarajärvi (2018) toteavat, että tutkimuksen eettisyys on yhteydessä myös tutkimuksen laadukkuuteen jo tutkimussuunnitelmasta lähtien. Tutkimuksen raportointi tulee olla laadukasta ja tutkimusasetelma tulee olla tutkimuksen kannalta sopiva (Tuomi ja Sarajärvi, 2018, s. 149). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2012) vuonna 2013 voimaan tullut *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa – Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012* -opas on tutkimuksen tekijöille malli hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Oppaan tavoitteena on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä ja ennaltaehkäistä tieteellistä epärehellisyttä (TENK, 2012, s. 4).

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) mukaan tutkimus voidaan määritellä eettisesti hyväksyttäväksi ja luotettavaksi sekä tuloksiltaan uskottavaksi ainoastaan silloin, kun tutkimus on laadittu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Oppaassa on seitsemän näkökulmaa, jotka määrittelevät hyvän tieteellisen käytännön toteutumista tutkimuseetiikan näkökulmasta (TENK, 2012, s. 6). Nostan tässä esiin ainoastaan oman kandidaatin tutkielman kannalta olennaisia näkökulmia jättäen pois esimerkiksi rahoitukseen, tutkimuslupaan ja hankkeisiin liittyvät ohjeistukset.

Kandidaatin tutkielmaa tehdessä huomioin Oulun yliopiston ohjeistukset kandidaatin tutkielman tekemiseen. Lähtökohtana huolellisuudelle ja rehellisyydelle on oikeanlainen viittaaminen lähdeaineistoihin. Työssäni käytän APA 6 -viittaustapaa, joka tiedekunnassamme on valittu kandidaatin tutkielmien viittaustavaksi. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) ohjeistuksen mukaan hyvän tieteellisen käytännön keskeisiin näkökulmiin kuuluu tiedeyhteisön määrittämien toimintatapojen noudattaminen. Ohjeistuksen mukaan hyvään tieteelliseen käytäntöön sisältyy myös rehellisyys ja huolellisuus koko tutkimusprosessin ajan (TENK, 2012).

Etsin kandidaatin tutkielmaani lähdeaineistoja luvussa 2.2. esittelemistäni tiedonhakukanavista. Opin käyttämään tiedonhakukanavia Oulun yliopiston kirjaston järjestämällä tiedonhakukursilla, joka on osa Kandidaatin tutkielma -opintojaksoa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) laatimassa ohjeistuksessa todetaan, että lähdeaineistojen keräämisessä tulee käyttää sellaisia tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä, jotka ovat tutkimukseen annettujen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä. Lähteitä tulee käyttää asianmukaisesti ja lisäksi ne tulee merkitä oikein tutkijoiden tekemää työtä kunnioittaen (TENK, 2012, s. 7).

Myös Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2018) painottavat lähdekirjallisuuden valinnassa harkintaa eli lähdekritiikkiä. Tutkijan on oltava kriittinen niin lähteiden valinnassa kuin niiden tulkin-
nassa (Hirsjärvi ym., 2018, s. 115). Kandidaatin tutkielman ohjeistuksissa suositeltiin, että
työssä käytetään ensisijaisesti ensimmäisen käden lähteitä. Ensimmäisen ja toisen käden läh-
teiden suhteen tein työhön sellaisen rajauksen, että omaa tutkimusaiheeni koskevissa lähdeai-
neistoissa käytän lähtökohtaisesti ensimmäisen käden lähteitä, mutta tutkimuksen toteutusta
koskevaan osioon (luku 2) voin tarvittaessa hyväksyä myös toisen käden lähteen, mikäli tieto
on työn kannalta olennaista.

Tutkielman aihetta miettiessä pohdin myös eettisyyden näkökulmaa. Halusin, että tutkimusaihe
on sellainen, joka vahvistaa omaa ammattitaitoani ja on hyödyllinen lapsen kehityksen tukemi-
sen näkökulmasta. Lähdeaineistoon perehtyminen vahvisti minulle vertaissuhteiden merkitystä
lapsille ja sitä, miksi niiden tukeminen on merkityksellistä varhaiskasvatusympäristössä.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) nostavat esiin myös näkökulmia tutkimusaiheen valinnan eettisistä
kysymyksistä. He viittaavat Mäkelään, joka nostaa esiin tutkijan vastuun aiheen valinnassa eet-
tisestä näkökulmasta tarkasteltuna. Hänen mukaansa eettiset kysymykset ovat kuitenkin laajoja,
koska eri tieteenaloilla on erilaiset arvolähtökohdat ja ihmiskäsitys. Myös toiminnalle asetetut
tavoitteet vaihtelevat tieteenalasta riippuen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 153). Tutkimuseettisen
neuvottelukunnan ohjeistuksessa (2012) todetaan, että vastuu hyvän tieteellisen käytännön to-
teutumisesta on ensisijaisesti tutkijalla itsellään. Tutkija ei kuitenkaan ole tutkimuksensa kanssa
yksin, vaan vastuuta kantaa myös tiedeyhteisö esimerkiksi tutkimuksen tekemiseen perehdyt-
tämisen kautta (TENK, 2012, s. 7).

2.4 Tutkimuskysymys

Metsämuuronen (2003) toteaa, että hyvä tutkimusaihe ei ole automaattisesti tae hyvälle tutki-
mukselle. Aihetta tulee rajata, jotta löydetään aihepiiristä sopiva kysymys, jota lähdetään tutki-
maan. Olennaista ei ole tehdä selvitystä koko tutkimusaiheesta, vaan tavoitteena on rajata tut-
kimuskysymys, joka on kiinnostava ja mahdollista pitää hallinnassa (Metsämuuronen 2003, s.
7). Hirsjärven, Sajavaaran ja Remeksen (2018) mukaan tutkimusaiheen valinta on prosessi,
jossa tutkimusaihe voi muuttua useampaan otteeseen. Vaikka tutkimuksen aihe päivittyy pro-
sessin edetessä, on tutkimukselle kuitenkin päätettävä aihepiiri jo tutkimuksen alussa (Hirsjärvi
ym., 2018).

Puusa ja Juuti (2020) toteavat, että tutkimuksen näkökulman valitseminen auttaa tutkijaa keskittymään valitun kysymyksen kannalta olennaisiin asioihin. Oma tutkimusaiheeni sekä tutkimuskysymykseni on päivittynyt prosessin edetessä tutkimussuunnitelmasta kandidaatin tutkielmaksi. Aihepiiri on pysynyt samana: haluan tutkia lasten välisiä suhteita eli vertaissuhteita. Tutkimuskysymyksen rajaaminen on ollut haastavaa. Mielestäni on ollut hankala hahmottaa, millainen tutkimuskysymys on liian laaja ja millainen kysymys on toisaalta liian suppea.

Hirsjärvi ja kumppanit (2018) antavat tutkimuksen tekijälle neuvoksi huomioida, että opinnäytetyö ei ole täydellinen kuvaus käsiteltävästä aiheesta vaan se sisältää aina vajavaisuuksia. He muistuttavat, että tutkimus kattaa vain yhden näkökulman aiheesta. Tutkimus ei ole päättymätön projekti, vaan tutkijan tulee tunnistaa ja päättää hetki, jolloin tutkimus on valmis. Mikäli tutkimuksen toteutus valitusta tutkimusaiheesta näyttäytyy mahdottomuutena, täytyy aiheesta myös uskaltaa päästää irti ja muuttaa suunnitelmaa (Hirsjärvi ym., 2018, s. 66–67). Tutkimusaiheen sekä -kysymyksen rajaamisen kautta minulle selkeytyi työni tavoite, mitä asiaa haluan kandidaatin tutkielmassani tutkia ja mihin tutkimuskysymykseen haen vastauksia.

Kiviniemen (2018) mukaan tutkimuskysymystä rajatessa nousee esiin ydinajatus, jota tutkija haluaa nostaa tulkintansa avulla tarkasteluun. Tutkimuksen alussa asetettua tutkimuskysymystä voidaan pitää johtolankana, jonka kautta tutkija lähtee rakentamaan omaa tutkimustaan. Tutkimuskysymyksen tehtävänä on rajata tutkimusta. Tästä huolimatta tutkimuskysymys usein muokkautuu tutkimuksen edetessä (Kiviniemi, 2018). Alkuperäinen tutkimusaiheeni koski vertaisvuorovaikutusta, mutta kirjallisuuteen perehtyessäni aiheeksi päivittyi vertaissuhteet ja niiden vaikutus lapseen. Myös vuorovaikutus kokonaisuudessaan liittyy olennaisesti vertaissuhteisiin, joten käsittelen aihetta jonkin verran tässä kandidaatin tutkielmassani, vaikka pääpaino on vertaissuhteissa. Pohdinnan kautta tutkimuskysymyksekseni on muotoutunut seuraava kysymys:

Millainen merkitys vertaissuhteilla on lapsille ja miten vertaissuhteita voidaan tukea varhaiskasvatuksessa?

Tutkimuskysymys on kaksiosainen, koska koen etten tulevana varhaiskasvatuksen opettajana voi sivuuttaa varhaiskasvatuksen roolia vertaissuhteita tutkittaessa. Kuten johdannossa totesin, tämän kandidaatin tutkielman tavoitteena on myös vahvistaa omaa ammattitaitoani. Varhaiskasvatuksen roolin tutkiminen vertaissuhteiden tukijana auttaa myös minua tulevana opettajana havainnoimaan lasten vertaissuhteita ja mahdollisia haasteita niissä.

3 Teoreettinen viitekehys

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan teoreettisessa viitekehyksessä tutkimuksen keskeiset käsitteet tulee määritellä mahdollisimman tarkasti, jotta lukija saa käsityksen tutkittavasta aiheesta. Teoreettisen viitekehysten laatiminen vaatii laajaa perehtymistä aiheesta tehtyyn aikaisempaan tutkimukseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 179). Tämä kandidaatin tutkielmani selvittää vertaissuhteiden merkitystä lapsille sekä niiden tukemista varhaiskasvatuksen ympäristössä. Varhaiskasvatuksen ympäristössä lapset luovat vertaissuhteita vertaisryhmissä. Tästä syystä työn keskeiset käsitteet ovat vertaisryhmä ja vertaissuhde.

3.1 Vertaisryhmä

Corsaro (2003, s. 37) määrittelee vertaisryhmäksi ryhmän, joka viettää suurimman osan päivistään samassa ryhmässä vertaiskulttuurissa eläen. Vuonna 2012 julkaisemassaan artikkelissa Corsaro kiteyttää, että vertaiskulttuurilla tarkoitetaan rutiineja, esineitä, arvoja ja huolenaiheita, joita lapset sekä jakavat että luovat toistensa kanssa. Myös Salmivalli (2005, s. 15) määrittelee artikkelissaan vertaisilla tarkoitettavan tyypillisesti saman ikäisiä henkilöitä, jotka ovat sosiaalisissa, kognitiivisissa ja emotionaalisissa taidoissaan kehitykseltään samalla tasolla. Corsaron (2012) mukaan jo kaksivuotiaat lapset luovat vertaisryhmiä ja osallistuvat niihin omaksuen aikuisten maailmaa samalla kun he käsittelevät oman elämänsä kannalta olennaisia asioita vertaisten kanssa.

Laaksosen (2012) mukaan edellytys lapsen mahdollisuudelle toimia osana vertaisryhmää edellyttää hyväksyntää muilta ryhmän jäseniltä. Hänen mukaansa varhaiskasvatuksen ympäristössä lapset toimivat vertaisryhmässä luoden suhteita muihin ryhmän lapsiin samalla harjoitellen ongelmanratkaisu-, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja (Laaksonen, 2012). Corsaro (2003, s. 41) toteaa, että vaikka aikuisen rooli on olla lasten tukena sosiaalisten taitojen harjoittelussa niin vertaisryhmässä lapset ovat toistensa pääasiallisia opettajia.

Corsaro (2003) nostaa kirjassaan esiin keskeisiä teemoja liittyen lasten vertaiskulttuuriin. Lapsilla on tarve kontrolloida omaa elämäänsä ja jakaa tätä kontrollin tunnetta myös yhdessä muiden lasten kanssa. Lasten muodostamassa vertaisryhmässä suhteet muodostuvat usein esimerkiksi yhteisen leikin kautta (Corsaro, 2003, s. 37–40). Rasku-Puttonen (2006) toteaa, että uuden vertaisryhmän muodostuessa ryhmän jäsenet alkavat muodostaa mielikuvaa toisistaan alusta alkaen. Vertaisryhmässä oman paikan saavuttaminen vaatii työtä jokaiselta ryhmän jäseneltä.

Esimerkiksi yhteiseen toimintaan pääseminen vaatii hyväksynnän muilta ryhmän jäseniltä (Rasku-Puttonen, 2006).

Lehtinen (2009) nostaa esiin päiväkodin merkityksen suomalaisessa yhteiskunnassa. Varhaiskasvatukseen osallistumista ennen esikoulun aloittamista pidetään tärkeänä erityisesti sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta. Vertaisryhmässä lapset oppivat taitoja, joilla on myönteinen vaikutus koulussa opittaviin taitoihin. Vertaisryhmässä syntyviä vuorovaikutussuhteita pidetään tärkeänä myös moninaisuuden ymmärtämisen ja muiden asemaan asettumisen oppimisen kannalta (Lehtinen, 2009).

Marjanen, Ahonen ja Majonen (2013) toteavat vertaisryhmiä käsittelevässä artikkelissaan, että päiväkodin kontekstissa lapset kiinnittyvät kahdenlaisiin ryhmiin. Heidän mukaansa lapset ovat osa omaa suurta varhaiskasvatusryhmäänsä ja ryhmän sisällä he muodostavat omia pienryhmiään. Tyypillisesti lapset kokevat itse muodostaman pienryhmän merkityksellisemmäksi vertaisryhmäksi kuin varhaiskasvatusryhmästä määräytyneen suuremman vertaisryhmän (Marjanen ym., 2013).

3.2 Vertaissuhde

Vertaissuhteeksi määritellään suhde, johon kuuluvat tasavertaiset yksilöt. Kiteytettynä vertaissuhde on saman ikäisten ja samalla kehitystasolla olevien lasten ja nuorten vuorovaikutusta (Lehtinen, 2001; Salmivalli, 2005, s. 15). Kalliala (2008, s. 36) toteaa, että varhaiskasvatusryhmissä on enemmän lapsia suhteessa aikuisten määrään, jonka vuoksi lapset toimivat päiväkodissa suurimman osan ajasta vuorovaikutuksessa vertaistensa kanssa vertaissuhteita muodostaen. Myös Lehtinen (2001) nostaa esiin päiväkodin merkityksen lasten laajempien vertaissuhteiden rakentumisessa esimerkiksi kotiympäristöön verrattuna.

Lehtinen (2009) toteaa, että vertaissuhteet muodostavat lapsille oman sosiaalisen maailmansa, jossa heillä on mahdollisuus harjoitella omaa rooliaan sosiaalisena toimijana. Rannan (2020) mukaan lapset peilaavat itseään ja omia kokemuksiaan suhteessa muihin lapsiin. Yhteisiä kokemuksia jakaessa lapset luovat suhteita vertaisiin ja löytävät asioille uusia merkityksiä, joka vahvistaa heidän kiinnittymistään yhteisöön (Ranta, 2020, s. 93).

Lehtinen (2009) huomioi, että suhteessa aikuisten kanssa käytävään vuorovaikutukseen vertaissuhteissa lapset ovat vallaltaan samanlaisella tasolla ja heidän on mahdollista neuvotella asi-

oista itsenäisesti vertaisten kanssa. Lapset luovat suhteita vertaisiin itsenäisesti ja edellytys vertaissuhteelle on luottamus, joka toisilta vertaisilta ansaitaan. Varhaiskasvatuksen ympäristössä vertaisten käymät keskustelut ja sopimat asiat liittyvät pääsääntöisesti arkisiin asioihin, kuten leluista tai leikkikavereista sopimiseen. Pelkästään tunne vertaisryhmään kuulumisesta voi usein olla tärkeämpää kuin yhdessä tehtävä toiminta (Lehtinen, 2009).

Corsaro (2003, s. 36) nostaa esiin lasten sosiaalisuuden ja tarpeen kuulua osaksi ryhmää. Neitola (2013) toteaa, että ennen kuin lapsi on kykenevä luomaan vertaissuhteita, tulee hänen löytää oma paikkansa ryhmässä (Neitola, 2013). Ranta (2020) muistuttaa, että ryhmässä toimimisesta huolimatta kiinnittyminen vertaisryhmään alkaa yksittäisistä vuorovaikutussuhteista vertaisiin. Lapsen on helpompi luoda suhde yksittäiseen vertaiseen kuin kerralla koko vertaisryhmään (Ranta, 2020, s. 89). Neitolan (2013) mukaan ryhmässä roolin muodostumiseen vaikuttaa lasten keskinäinen rooli, hyväksyntä ja torjunta, joiden myötä lapsille muodostuu ryhmässä oma asema, maine sekä rooli. Jokainen ryhmän jäsen luo oman mielikuvansa muista ryhmän jäsenistä (Neitola, 2013).

4 Vertaissuhteiden merkitys ja tukeminen

Tässä luvussa käsittelen vertaissuhteiden merkitystä lapsille sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnan roolia vertaissuhteiden tukemisessa. Tutkimustuloksissa (esimerkiksi Neitola 2013) kävi ilmi, millaisia ongelmia vertaissuhdetaitoihin liittyvät voivat aiheuttaa lapsille myös myöhemmin elämässä. Tästä syystä käsittelen erillisessä alaluvussa, miten varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulisi huomioida lapsia, joilla on riski jäädä vertaissuhteiden ulkopuolelle.

4.1 Vertaissuhteiden merkitys lapsille

Neitolan (2013) mukaan positiiviset vertaissuhteet tukevat lapsen kehitystä ja antavat voimavaroja, jotka edistävät lapsen kehitystä ja sopeutumista. Laine ja Neitola (2002) toteavat, että uusissa tilanteissa lapsi voi hakea tukea vertaisryhmältä ja kokea olonsa turvalliseksi. Haasteet varhaisissa vertaissuhteissa ovat yhteydessä myös haasteisiin myöhemmin solmittavissa vertaissuhteissa, koska taidot suhteiden solmimiseen ja ylläpitoon vertaisten kanssa ovat puutteellisia (Laine & Neitola, 2002). Neitola (2013) vertaa haasteita vertaissuhteissa oppimishaasteisiin; mikäli ongelmiin ei puututa, ne kasautuvat ja tulevaisuudessa niihin tarvitaan monitahoisempaa apua. Hänen mukaansa erityisesti puutteet sosiaalisissa taidoissa korostuvat vertaisten kanssa toimiessa (Neitola, 2013). Lehtisen (2001) mukaan vertaissuhteessa lapsi saa tietoa itsestään ja toisista ihmisistä, joka edesauttaa lapsen oman sosiaalisen identiteetin syntymistä.

Neitolan vuonna 2018 julkaisemassa artikkelissa käsiteltiin tutkimustuloksia, jotka saatiin vanhempia haastatteleamalla. Tutkimustuloksissa todettiin, että vertaissuhdetaidoiltaan heikommilla lapsilla oli haasteita myös sosiaalisissa taidoissa (Neitola, 2018). Tämä Neitolan (2018) tutkimustulos on yhteydessä myös Laineen ja Neitolan vuonna 2004 saamiin tutkimustuloksiin, jossa haastateltiin opettajia lasten vertaissuhdetaitojen ja sosiaalisten taitojen yhteydestä (Laine & Neitola, 2004).

Lökken, Broekhuizen, Barnes, Moser ja Brørnstad (2018) tutkivat vuorovaikutuksen laadun ja lasten sosiaalisten taitojen yhteydestä norjalaisessa varhaiskasvatusympäristössä. Tuloksissaan he havaitsivat taaperoikäisillä lapsilla vuorovaikutussuhteiden laadun olevan enemmän yhteydessä lapsen omaan empatiakykyyn, yhteenkuuluvuuden tunteeseen sekä hyvinvointiin. Vanhemmilla lapsilla empatian kehittymisen nähtiin olevan enemmän suhteessa vertaisten kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Vanhemmat lapset oppivat vuorovaikutuksessa vertaisten kanssa vastaamaan ikätovereiden tarpeisiin ja toimimaan yhteistyössä (Lökken ym., 2018).

Rannan (2020, s. 95) mukaan vertaissuhteet avaavat lapsille mahdollisuuden oppia myös sellaisia taitoja, joita he eivät aikuisjohtoisesti ole valmiita oppimaan.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022) nostetaan esiin oppimiskäsitys, jonka mukaan vuorovaikutus muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena. Tässä oppimiskäsityksessä lapsi nähdään aktiivisena toimijana. Varhaiskasvatusryhmässä oppiminen tapahtuu ympäristöä tarkkaillen ja havainnoiden sekä muiden toimintaa jäljitellen. Vertaisryhmällä ja osallisuuden kokemuksilla nähdään olevan osallisuuden ja oppimisen kannalta keskeinen merkitys (Opetushallitus 2022, s. 17–18).

Koivulan (2010) yhteisöllisyyttä päiväkodissa käsittelevä väitöstutkimus nosti esiin myös yhteisön merkityksen lasten oppimisessa. Varhaiskasvatusryhmässä lasten välinen yhteisö koostuu vertaisista, jotka ovat vuorovaikutussuhteessa toistensa kanssa. Väitöstutkimuksessa saatujen tulosten perusteella todettiin, että yhteisössä tapahtuva oppiminen perustuu lasten ystävyyteen tai yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Vuorovaikutukseen perustuvassa oppimisprosessissa rakennetaan yhteistä toimintaa, jossa opitaan muun muassa vuorovaikutustaitoja ja rakennetaan yhteistä tietoa (Koivula 2010, s. 153–157).

Marjanen, Ahonen ja Majonen (2013) toteavat artikkelissaan, että vertaisryhmässä lapsilla on mahdollisuus oppia sellaisia uusia taitoja ja luoda tietoa, joita he eivät välttämättä muuten oppisi. Vertaisryhmässä lapsilla on mahdollisuus tutkia ja ihmetellä. Tietoa ja merkityksiä jaetaan sekä rakennetaan muiden lasten kanssa. Vertaisryhmät antavat lapsille mahdollisuuden testata omia taitojaan ja kykyjään; vertaisryhmässä neuvotellaan ja luodaan suhteita muihin ihmisiin. Vertaissuhteet ovat lasten mahdollisuus tutustua aikuisten maailmaan (Marjanen ym., 2013). Myös Corsaro (2003, s. 64–65) toteaa, että vertaisryhmissä harjoitellaan taitoja, joita lapset kantavat mukanaan jopa koko elämänsä ajan.

4.2 Vertaissuhteiden tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatusryhmässä lapset toimivat ryhmässä yhdessä muiden lasten kanssa muodostaen oman erityisen vertaisryhmän ja -kulttuurin (Corsaro, 2003, s. 37). Väitöstutkimukseensa Rannan (2020) haastattelemat varhaiskasvatuksen opettajat totesivat vertaissuhteiden ja niiden kautta syntyvän yhteenkuuluvuuden tunteen tukemisen olevan olennaista päiväkodissa viihty-

vyöden ja hyvinvoinnin kannalta. Ei ole olennaista tukea ainoastaan lasten kiinnittymistä vertaisuuhteisiin, vaan henkilökunnan rooli on tukea myös vertaisuuhteiden jatkuvuutta (Ranta, 2020, s. 87–88).

Myös Marjanen ja kumppanit (2013) nostavat artikkelissaan esiin henkilökunnan merkityksen vertaisryhmien tukemisessa. Havainnoinnin kautta henkilökunta oppii tunnistamaan lasten mielenkiinnon kohteet ja ohjaamaan heitä itseään kiinnostavaan toimintaan. Tämä korostuu erityisesti niiden lasten kohdalla, joilla on uhka jäädä vertaisryhmien ulkopuolelle. Henkilökunnan rooli on varmistaa, että myös nämä lapset kiinnittyvät vertaisryhmiin ja pääsevät muodostamaan vertaisuuhteita (Marjanen ym., 2013).

Marjanen ja kumppanit (2013) totesivat artikkelissaan, että lapset luovat vertaisryhmän sisällä myös omia pienempiä ryhmiään. Corsaron (2003) mukaan lapset tekevät paljon töitä pitääkseen yllä uuhteita vertaisiin esimerkiksi leikkiuhteiden aikana. Tilanteessa, jossa kielletään yhden vertaisen osallistuminen leikkiin voi olla taustalla halu pitää kiinni jo olemassa olevasta vuorovaikutustilanteesta. Ulkopuolisen silmiin tämä voi näyttäytyä toisinaan jopa itsekkäänä käyttökseenä. Aikuisen tulee osata asettua lapsen maailmaan heidän vertaisuuhteitaan tarkastellessa, ettei tilanteita ja lapsen antamia signaaleja tulkita väärin (Corsaro, 2003, s. 64–65).

Keräsen, Viljamaan ja Uiton (2020) kosketusta lasten vertaisuuhteissa käsitelty artikkeli nostaa myös esiin ristiriitaisuudet lasten toiminnassa ja sen tarkoituksperissä. Esimerkiksi vertaisen halaaminen ei tapahdu aina positiivisessa valossa, vaan sen taustalla voi olla kontrollointiyritys. Toisaalta myös lyöminen ja töniminen voivat toimia kutsuna vertaiselle ja olla keino vertaisuuhteiden kehittämiseksi (Keränen ym., 2020). Jotta varhaiskasvatuksen henkilökunta ei tulkitse erilaisia tilanteita vertaisuuhteissa väärin, tulee heidän havainnoida tilanteita aktiivisesti. Toisaalta on myös haastavaa havainnoida, milloin esimerkiksi halaamisen taustalla on halu kontrolloida vertaista.

Myös Corsaro (2003) toteaa, että vertaisryhmässä lapset harjoittelevat strategioita vuorovaikutussuuhteiden luomiseksi vertaisten kanssa. Toisinaan lasten tapa mennä mukaan esimerkiksi toisen lapsen leikkiuhteeseen voi näyttää aikuisten näkökulmasta itsekkäänä käyttöksestä. Tästä syystä aikuisen on hyvä tarkastella asioita lapsen näkökulmasta. Usein lasten itsekkäänä näyttäytyvä käyttös voi sisällyttää lapsen halun jakaa vuorovaikutustilanne toisen lapsen kanssa esimerkiksi pääsemällä mukaan toisen lapsen meneillään olevaan leikkiin (Corsaro, 2003, s. 43).

Väitöstutkimuksessaan Laaksonen (2014) totesi, että lasten vertaissuhdetaitoja tulisi päiväkodissa havainnoida ja arvioida säännöllisesti jo heti toimintakauden alusta alkaen. Lisäksi vertaissuhdetaitojen arvioinnin pääkohdat tulisi olla myös vanhempien tiedossa, jotta myös vanhemmilla olisi mahdollisuus olla lapsensa vertaissuhdetaitojen vahvistamisen tukena. Väitöstutkimuksen keskeiseksi ajatukseksi Laaksonen on nostanut vertaissuhdetaitojen yksilöllisen ja tavoitteellisen vahvistamisen, jolla on yhteys lapsen toimijuuden vahvistumiseen sekä sen myötä kiusaamisen ehkäisyyn (Laaksonen, 2014, s. 41).

4.3 Vertaissuhteiden ulkopuolelle jäävien lasten huomioiminen varhaiskasvatuksessa

Laine ja Neitola (2002, s. 102) käsittelevät varhaiskasvatuksen henkilökunnan tapaa suhtautua vertaisryhmien ulkopuolelle jääneisiin lapsiin. Lapsilla, jotka ovat syrjäytymisriskissä voi näkyä käytöksessä negatiivisempaa tai sosiaalisilta taidoilta puutteellisempaa käytöstä kuin lapsilla, jotka ovat integroituneet vertaisryhmiin. Nämä tekijät voivat vaikuttaa myös syihin, joiden vuoksi muut lapset eivät halua ottaa syrjäytymisriskissä olevia lapsia osaksi omia yhteisöjään. Näissä tilanteissa henkilökunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota, millaista huomiota he antavat syrjäytymisriskissä oleville lapsille. Jatkuva negatiivinen palaute ja kielteinen huomiointi on yhteydessä myös muiden lasten suhtautumiseen syrjäytymisriskissä oleviin lapsiin ja näin ollen vahvistaa negatiivista kierrettä. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tehtävänä on selvittää ne syyt ja tekijät, jotka lapsen käytökseen ja sosiaalisten taitojen puutteeseen vaikuttavat. Olenaista on muistaa, että syy ei ole koskaan lapsessa itsessään (Laine ja Neitola, 2002, s. 102).

Laaksonen (2014) toteaa myös, että vertaisryhmän kesken olisi tärkeää keskustella avoimesti, miten vertaisryhmässä tulisi toimia, muiden lasten huomioimisesta sekä kiusaamisesta. Päiväkodin henkilökunnan tulee pohtia, millaisilla harjoituksilla lasten taitoja voisi tukea ja innostaa osallistumaan omassa ympäristössään (Laaksonen, 2014, s. 41). Artikkelissaan Wang, Kajamies, Hurme, Kinos ja Palonen (2018) nostivat esiin tuloksia tutkimuksestaan, jossa havainnoitiin 5–6-vuotiaiden lasten välistä vuorovaikutusta vertaisryhmässä kahdessa eri tilanteessa. Tutkimuksessa tehtyjen havaintojen perusteella lapset toimivat aktiivisemmin vertaisryhmässä, jossa he saivat toimia parhaimpien ystäviensä kanssa verrattuna ryhmän jäseniin, joiden kanssa lapset eivät olleet niin läheisiä (Wang ym., 2018).

Sveitsiläiseen varhaiskasvatusympäristöön sijoittuneessa tutkimuksessa (Diebold & Perren, 2021) tutkijat havainnoivat 3-vuotiaiden sosiaalisia taitoja sekä henkilökunnan roolia niiden tukemisessa. Tutkimuksen tuloksissa käsiteltiin myös henkilökunnan roolia vertaissuhteiden

tukemisessa. Havaittiin että lapset, joilla on haasteita sosiaalisissa taidoissa tarvitsevat enemmän henkilökunnan tukea vertaissuhteiden luomiseen. Lapset, jotka eivät ole erityisen itsevarmoja tai äänekkäitä jäävät helpommin huomaamattomiksi henkilökunnan silmissä, koska he tyypillisesti noudattavat ohjeita eivätkä pidä erityisen suurta ääntä itsestään. Tutkimuksen tuloksissa todettiin, että hiljaisemmat lapset jäivät helposti paitsi myös myönteisistä kokemuksista vertaisten kanssa. Myönteisten kokemusten puute haastaa vertaissuhteisiin kiinnittymistä (Diebold & Perren, 2021). Henkilökunnan tulee siis aktiivisesti havainnoida kaikkia lapsiryhmän jäseniä, jotta kukaan lapsista ei ole vaarassa jäädä vertaissuhteiden ulkopuolelle. Vertaissuhteiden ja -vuorovaikutuksen näkökulmasta Wang ja kumppanit (2018) totesivat, että varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulisi kiinnittää tarkasti huomiota siihen, millaisia pienryhmiä varhaiskasvatusryhmän sisällä muodostetaan, jotta ne olisivat mahdollisimman toimivia.

5 Johtopäätökset

Tutkimuskysymykseni tässä kandidaatin tutkielmassa oli: Millainen merkitys vertaissuhteilla on lapsille ja miten vertaissuhteita voidaan tukea varhaiskasvatuksessa? Tässä kappaleessa esitän johtopäätökset, joita olen tutkimusprosessissa saanut.

Kuten Laaksosen (2014) väitöstutkimus kertoi, voi lasten vertaissuhdetaidoissa olla hajontaa jopa lapsiryhmäkohtaisesti. Tästä syystä vertaissuhdetaitoihin tulee kiinnittää huomiota jo lapsuudessa. Vuonna 2002 julkaisemassaan artikkelissaan Laine ja Neitola totesivat, että hyvillä vertaissuhdetaidoilla on myönteinen vaikutus lapsen kehitykseen ja kykyyn sopeutua muutoksiin. Mikäli lapsen vertaissuhdetaidot ovat puutteellisia, voi se vaikuttaa myös tulevaisuudessa lapsen kykyyn solmia vertaissuhteita sekä muita sosiaalisia suhteita. Vertaissuhteisiin tulee siis kiinnittää aktiivisesti huomiota, jotta mahdollisiin haasteisiin päästään puuttumaan hyvissä ajoin (Laine & Neitola, 2002).

Lökken ja kumppanit (2018) sekä Ranta (2020) totesivat tutkimustuloksissaan, että vertaisilla on merkitys myös oppimiseen ja sosiaalisten taitojen kehitykseen. Lökkenin ja kumppaneiden (2018) tutkimustuloksissa kävi ilmi, että pienemmillä lapsilla vertaisten kanssa kehittyvät taidot ovat enemmän yhteydessä lapsen empatiakykyyn, yhteenkuuluvuuden tunteeseen sekä hyvinvointiin. Vanhemmilla lapsilla taas empatiakyky ja vertaissuhdetaidot nähtiin olevan yhteydessä toisiinsa. Vertaisten kanssa lapsilla on kyky oppia vastaamaan vertaisten tarpeisiin ja toimimaan yhteistyössä. Kuten Corsaro (2003, s. 64–65) totesi, vertaisten kanssa lapset pääsevät harjoittelemaan taitoja, joita he kantavat mukanaan jopa koko elämänsä ajan.

Kallialan (2008, s. 36) mukaan varhaiskasvatusryhmässä lapsia on moninkertainen määrä suhteessa aikuisten määrään. Tämä korostaa varhaiskasvatuksen merkitystä vertaissuhteiden kannalta merkityksellisenä paikkana. Kuten Wangin ja kumppaneiden (2018) tutkimuksen tuloksissa huomattiin, että lapsen toimijuus oli aktiivisempaa pienemmässä vertaisryhmässä, jossa he toimivat ystäviensä kanssa. Suuremmassa ryhmässä, johon heidät oli määrätty (esimerkiksi varhaiskasvatusryhmä) toiminta vertaisten kanssa oli passiivisempaa. On siis olennaista, että varhaiskasvatuksen henkilökunta kiinnittää huomiota varhaiskasvatusryhmän sisässä luotaviin pienryhmiin. Kuten Diebold ja Perren (2021) totesivat, myös hiljaisemmat lapset tulee huomioida ryhmiä muodostaessa, jotta heillä on mahdollisuus saada myönteisiä kokemuksia ryhmässä toimimisesta.

Kuten Ranta (2020, s. 87–88) väitöstutkimuksessaan huomioi, varhaiskasvatuksen henkilöstön rooli ei ole ainoastaan varmistaa, että lapset kiinnittyvät vertaissuhteisiin vaan myös niiden jatkumoa tulee tukea. Lisäksi Laine ja Neitola (2002) muistuttivat artikkelissaan, että henkilökunnan tulee tunnistaa ne lapset, joilla on riski jäädä vertaissuhteiden ulkopuolelle. Kuten todettua, usein vertaissuhdeongelmien rinnalla on myös haasteita muissa sosiaalisissa taidoissa. Palautteeseen, jota lapselle annetaan, tulee kiinnittää erityisesti huomiota, jotta lapsi ei joudu negatiiviseen kierteseen (Laine & Neitola, 2002, s. 102).

Vertaissuhteita havainnoidessa varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee olla tarkkana myös siinä, että he ymmärtävät lasten tekojen tarkoitusperät oikein. Esimerkiksi Corsaron (2003, s. 64–65) huomiot itsekkäiltä näyttävistä teoista sekä Keräsen ja kumppaneiden (2020) saamat tutkimustulokset lasten välisen kosketuksen tarkoitusperistä tukevat tätä huomiota. Varhaiskasvatuksen arki on hektistä ja tilanteet ovat nopeita. Henkilökunnan tulee puuttua väkivaltaisiin tilanteisiin (lyöminen ja töniminen), mutta toisaalta samalla pitäisi tunnistaa syy käytöksen takana. Vastavuoroisesti myös halaus koetaan usein hellyyden osoituksena, mutta sen taustalla voi olla täysin toisenlaisia tarkoitusperiä.

6 Pohdinta

Tutkimuksen tekeminen vahvisti minulle vertaissuhteiden merkitystä ja sitä, että varhaiskasvatuksen opettajana minun tulee työskennellä aktiivisesti vertaissuhteiden havainnoijana sekä tutkijana. Kuten tutkimustuloksissa kävi ilmi, vertaissuhteiden muodostumiseen tulee keskittyä toimintakauden alkaessa ja niitä tulee havainnoida aktiivisesti myös toimintakauden aikana. Mikäli on riski, että lapsi meinaa jäädä vertaissuhteiden ulkopuolelle, on varhaiskasvatuksen henkilökunnan rooli tukea vertaissuhteisiin kiinnittymistä (Marjanen ym. 2013).

Tutkimuksen myötä olen oivaltanut, että päiväkodissa vertaiset ovat toisilleen ikään kuin peili, johon lapset voivat verrata itseään ja omia taitojaan. Tutkimusprosessi on ollut opettavainen ja olen huomannut, että olen oppinut havainnoimaan lasten välisiä suhteita eri tavalla esimerkiksi niissä tilanteissa, kun lapsi jätetään leikin ulkopuolelle. Syynä ei aina ole se, ettei toinen lapsi ole toivottu jäsen osaksi ryhmää vaan taustalla on halu pitää olemassa olevasta vuorovaikutustilanteesta kiinni (Corsaro, 2003, s. 64–65). Toisaalta nämä tilanteet haastavat myös omaa rooliani tulevana varhaiskasvatuksen opettajana. Miten vertaisryhmää on mahdollista tukea niin, että jokaisella lapsella on mahdollisuus kiinnittyä myös osaksi pienempää ryhmää?

Tutkimuksen lähdeaineisto koostuu tutkimuskirjallisuudesta, toimitettujen teosten artikkeleista sekä vertaisarvioiduista artikkeleista. Lähdeaineistojen kautta sain rajattua tutkimuskysymyksen, joka toimi kiintopisteenäni narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa. Tutkimuskysymys oli apuna lähdeaineistojen rajaamisessa, kun mielenkiinto oli siirtyä tutkimuksen ulkopuolisiin aiheisiin. Lähdeaineistojen kautta sain luotua narratiivisen kirjallisuuskatsauksen, joka avaa lukijalle vertaissuhteiden merkitystä lapsille sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön roolia vertaissuhteiden tukemisessa.

6.1 Eettisyys ja luotettavuus kandidaatin tutkielmassa

Kandidaatin tutkielmaa tehdessä huomioin eettiset kysymykset tutkimuksen eri vaiheissa. Halusin tutkia aihetta, joka kehittää minua tulevassa ammatissani varhaiskasvatuksen opettajana. Ennen tutkimuksen aloittamista pidin vertaissuhteita jokseenkin itsestään selvänä asiana. Tutkimuksen myötä olen oivaltanut, kuinka tärkeästä asiasta on kyse ja millainen vaikutus henkilökunnan roolilla voi olla lapsen kannalta. Kuten Syrjämäen (2020) artikkelissa todettiin; in-

kluusion myötä vertaissuhteiden merkitys on korostunut viime vuosien aikana. Koen, että tekemäni tutkimuksen myötä minulla on enemmän taitoja perustella tulevassa työssäni vertaissuhteiden merkitystä ja niiden havainnoinnin sekä vahvistamisen merkitystä.

Myös lähteiden valinnassa kiinnitin huomiota lähdekritiikkiin. Mikäli tutkija oli minulle entuudestaan tuntematon, etsin Googlesta hänen tutkimuksiaan ja sen myötä päätin, hyväksynkö lähdetä tutkimukseeni vai hylkäänkö lähteen. Lähteistä kirjoitetun tekstin kirjoitin siten, ettei kirjoittajan alkuperäinen sanoma vääristy. Osa tutkimustuloksista jäi pois työstä sen vuoksi, että kirjoittajat itse totesivat, ettei tulos ole relevantti esimerkiksi liian pienen tutkittavien määrän vuoksi. Etsin ensisijaisesti työhöni ensimmäisen käden lähteitä ja pyrin välttämään toisen käden lähteiden käyttöä. Tästä huolimatta työhön tuli kaksi toisen käden lähdetä, jotka päädyin hyväksymään tutkimuksen tekemisestä kertovaan osuuteen, koska koin, etten halua jättää näitä asioita työn ulkopuolelle. Osa käyttämistäni lähteistä, kuten Neitola (2002) ja Corsaro (2003) olivat suhteessa vanhempia (2000-luvun alkupuolelta), mutta toisaalta niissä saadut tulokset olivat yhtenäisiä niihin tutkimustuloksiin, jotka oli tehty viime vuosien aikana (esimerkiksi Laaksonen, 2014).

Kandidaatin tutkielmaa kirjoittaessani käytin yleiskieltä ja käsitteitä, jotka tutkimuksen kannalta olennaisia. Viittaamisessa olen käyttänyt APA 6 -viittaustekniikkaa ja olen huolehtinut, että viitteet on merkitty oikein. Koen viittaamisen oikeellisuuden yhdeksi tärkeimmistä teijöistä työn eettisyyttä ja luotettavuutta arvioidessani. Oikeanlaiset viittaukset antavat lukijalle mahdollisuuden tietää, mikä teksti on viitteestä kirjoitettua ja mikä omaa ajattelua.

6.2 Kandidaatin tutkielman hyödyntäminen jatkotutkimuksissa

Atjonen (2010) nostaa laatimassaan Akateemisen tutkielman raportointioppaassa esiin kandidaatin tutkielman pohjalta tehdyn Pro Gradu -tutkielman. Tehtyä kirjallisuuskatsausta on mahdollista hyödyntää Pro Gradu -tutkielman kirjallisuuskatsauksena, jonka pohjalle tutkimusta lähdetään rakentamaan ja syventämään (Atjonen, 2010, s. 20). Jo kandidaatin tutkielman aihetta miettiessä pohdin aiheen kiinnostavuutta Pro Gradu -tutkielman näkökulmasta.

Uudemmat tutkimukset antoivat myös erilaisia näkökulmia aiheeseen. Esimerkiksi norjalaiseen varhaiskasvatukseen sijoittunut tutkimus (Løkken ym., 2018) vertaisvuorovaikutuksen merkityksestä lasten kehitykseen antoi kiinnostavia tutkimustuloksia, miten eri tavoin vuorovaiku-

tuksen laatu vaikuttaa taaperoikäisiin lapsiin verrattuna 5-vuotiaisiin lapsiin. Nämä tutkimustulokset herättivät kiinnostukseni ja ovat toisaalta merkityksellisiä pohtiessani Pro Gradu -tutkielmani aihetta. Kandidaatin tutkielma on kirjallisuuskatsaus, joka antoi minulle selkeän kuvan vertaissuhteiden ja -vuorovaikutuksen merkityksestä lapsille, mutta Pro Gradu -tutkielmassa aiheen tutkimuksen näkökulmaa voi tarkentaa vielä yksityiskohtaisemmin tarkastelemaan tarkempaa näkökulmaa.

Edellisessä kappaleessa mainitsemieni tutkimustulosten lisäksi pohdin, että Pro Gradu -tutkielmassa aihetta voisi tutkia rajatummin. Esimerkkiaiheena pohdin vertaissuhteiden merkitystä lapsille, joilla on haasteita itsesäätelytaidoissa. Tässä kandidaatin tutkielmassa olen saanut kokonaiskuvan siitä, millainen vaikutus vertaissuhteilla on lapseen ja millä tavoin sitä tulisi tukea varhaiskasvatuksen ympäristössä.

Uskon, että kandidaatin tutkielman tekeminen on rakentanut myös pohjaa Pro Gradu -tutkielman tekemiseen. Vaikka kandidaatin tutkielmaa tehdessä olin lukenut ja tiesin, että esimerkiksi tutkimuskysymys voi muuttua tutkimuksen edetessä, niin tuntui sen muokkaaminen ja muuttaminen kuitenkin haastavalta. Tutkimusprosessin edetessä kuitenkin ymmärsin, että muutokset tutkimuskysymyksessä ovat välttämättömiä tutkimusprosessin etenemisen kannalta ja kertovat siitä, että olen sisäistänyt tutkimusaiheeni ytimen.

Lisäksi aineiston rajaamisen haasteet yllättivät minut aika ajoin. Työn rajaaminen vaati kärsivällisyyttä. Olen tottunut työskentelemään siten, että työstän omaa tekstiäni samalla kun luen lähdeaineistoa. Kandidaatin tutkielmaa tehdessä hillitsin itseäni lukemaan ja sisäistämään lähdeaineiston ensin ja kirjoittamaan vasta sen jälkeen. Tämä oli hyvä ratkaisu työn rajaamisen kannalta ja tätä työskentelytapaa tulen hyödyntämään myös tulevaisuuden tutkimusprosesseissani.

Lähteet

- Atjonen, P. (2010). *Akateemisen tutkielman raportointiopas erityisesti kasvatustiteellisen alan opiskelijoita varten*. Itä-Suomen yliopisto. Haettu osoitteesta https://sites.uef.fi/tiedonhaku-kasvatus/wp-content/uploads/sites/80/2021/02/akateemisen_tutkielman_raportointiopas.pdf
- Corsaro, W. A. (2003). *We're friends, right?: Inside kids' culture*. Washington D.C: Joseph Henry Press.
- Corsaro, W. A. (2012). Interpretive Reproduction in Children's Play. *American Journal of Play*, 4(4), 488–504.
- Diebold, T. & Perren, S. (2021). Toddlers' peer engagement in Swiss childcare: contribution of individual and contextual characteristics. *Europe Journal of Psychology of Education*. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1007/s10212-021-00552-2>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Ikonen, M. (2006). Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hänninkäinen, A-R, Nummenmaa, H. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. (s. 149–165). Tampere: Vastapaino.
- Kanervo, T. (2016). *Leikin kehyykset – lasten vertaiskulttuurin ja varhaiskasvatusympäristön vaikutukset lasten leikille*. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kandidaatin tutkielma. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201805312072>
- Kalliala, M. (2012). *Kato mua! – Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa?*. Helsinki: Gaudeamus.
- Karila, K. (2016). *Vaikuttava varhaiskasvatus: Tilannekatsaus toukokuu 2016*. Raportit ja selvitykset 2016:6. Haettu osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf
- Keränen, V., Viljamaa, E., & Uitto, M. (2021). Touch in children's everyday peer relations in preschools. *Childhood*, 28(1), 86–102. <https://doi.org/10.1177/0907568220953514>
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valle (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (5. uud. p.) [Adobe Digital Editions -versio].
- Koivula, M. (2010) *Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa*. (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto). Jyväskylä studies in education, psychology and social research 390. Haettu osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/23627/9789513938925.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Laaksonen, V. (2012). Vuorovaikutustaidot ja lasten osallistuminen vertaisryhmässä. *Nuorisotutkimus* 1/2012. Haettu osoitteesta <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2012/1/vuorovai.pdf>
- Laaksonen, V. (2014). *Lasten vertaissuhdetaidot ja kiusaaminen esikoulun vertaisryhmissä*. (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto). Jyväskylä studies in humanities 221. Haettu osoitteesta https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42805/1/978-951-39-5564-9_vaitos25012014.pdf
- Laine, K. (2002). Johdanto. Teoksessa K. Laine, M. Neitola (toim.) *Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä* (s. 3–4). Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Laine, K. & Neitola, M. (2002) Vertaisryhmä ja syrjäytyminen. Teoksessa K. Laine, M. Neitola (toim.) *Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä* (s. 13–37). Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Laine, K. & Neitola, M. (2004). *Teachers' opinions and parents' ideas about the social behaviour, personality traits and play interaction of the children with multiple problems in peer relations*. Haettu osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/281581875_Teachers%27_opinions_and_parents%27_ideas_about_the_social_behaviour_personality_traits_and_play_interaction_of_the_children_with_multiple_problems_in_peer_relations
- Laurila, J. (2020). *Lapsen vertaissuhteiden muodostamisen vaikeudet jaetussa leikissä*. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kandidaatin tutkielma. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202005161882>
- Lehtinen, A. (2001). Vertaissuhteiden merkitys lasten elämässä. Teoksessa E. Hujala (toim.) *Puheenvuoroja lapsista ja vuorovaikutuksesta* (s. 79–101). Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy.
- Lehtinen, A. (2009). Lapset toimijoina päiväkodin vertaissuhteissa. Teoksessa L. Alanen, K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta* (s. 138–155). Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda
- Løkken, I M., Broekhuizen, M L., Barnes, J, Moser, T & Brørnstad, E. (2018). Interaction Quality and Children's Social-Emotional Competence in Norwegian ECEC. *Journal of Early Childhood Education Research*. 7(2), 338–361.
- Marjanen, P., Ahonen, J. & Majonen, L. (2013). Vertaissuhteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa (toim.) *Pienten piirissä – Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille* (s. 47–96). Jyväskylä: PS-kustannus.

- Metsämuuronen, J. (2003). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. 2. painos. Helsinki: International Methelp Ky.
- Neitola, M. (2013). Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisössä. Teoksessa P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa (toim.) *Pienten piirissä – Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille* (s. 99–140). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Neitola, M. (2018). Parents as Teachers and Guides of Their Children's Social Skills. *Journal of Early Childhood Education Research*. 7(2), 392–414.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Haettu osoitteesta <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8286690>
- Pulskka, M. (2018). *Leikki osana yhteisöllistä oppimista*. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kandidaatin tutkielma. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201805312124>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus. [Adobe Digital Editions -versio].
- Ranta, S. (2020). *Positiivinen pedagogiikka suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. (Väitöskirja, Lapin yliopisto). Acta electronica Universitatis Lapponiensis 283. Haettu osoitteesta https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64412/Ranta_Samuli_Acta%20electronica%20Universitatis%20Lapponiensis%20283.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Rasku-Puttonen, H. (2006). Oppijoiden yhteisö, osallisuus ja kasvattajan merkitys. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hänninkäinen, A-R, Nummenmaa, H. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. (s. 111–146). Tampere: Vastapaino.
- Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdanto kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteen sovelluksiin. Opetusjulkaisuja 62. *Vaasan yliopiston julkaisuja*. Haettu osoitteesta https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Salmivalli, C. (2005). *Kaverien kanssa: Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Syrjämäki, M. (2020). Vertaisvuorovaikutusta vahvistamassa: Lasten tekemät aloitteet, aikuisen reagointi ja aloite-vastaus-ketjujen seuraukset (inklusiivisessa) varhaiskasvatuksessa. *eEriKa : erityispedagoginen tutkimus- ja menetelmätieto*, 1, 18-24.

- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2022). *Varhaiskasvatus 2020*. Haettu osoitteesta <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/varhaiskasvatus>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012*. Haettu osoitteesta https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlay-context=fi/ohjeet-ja-julkaisu%E2%80%8B
- Varhaiskasvatuslaki. 1.9.2018/540. Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Wang, Y., Kajamies, A., Hurme T-R., Kinos, J. & Palonen, T. (2018). Now it's Your Turn. Preschool Children's Social and Emotional Interaction in Small Groups. *Journal of Early Childhood Education Research* 7(2) 2018, 255–281.